

mnenje o tolikšni odvisnosti naših Pisaničarjev od dunajskih almanahovcev. Čudno se mi tudi zdi, da more imenovati med pesmimi trajne vrednosti Kastelčevo o svetih Jezusovih ranah, ki je sicer iskrena, a nič takega. — Opombe, ki so izvleček obširnega in temeljitega dela, povedo marsikaj novega in tudi lepo približajo Vodnika, ki nam je včasih v posamičnem izrazu, pa tudi v zasnovah že nekam odmaknjen.

6. Matija Čop, Izbrano delo. Priredil dr. Avg. Pirjevec. 1935. O Čopovih sposobnostih, zlasti pa, kako je Prešernova umetnost prav za prav Čopova umetnost, so že toliko in tako pisali, da se je morala v človeka vseliti nevera ali vsaj želja, da bi kdo nekoliko bolj podpričal taka za slavnosti primerna mnenja. Ob dokumentih se da vse drugače prepričevalno govoriti in ti ali še objavljeni niso, ali pa so tako raztepeni, da je težko z njimi. Slavisti so sicer svoj čas sklenili znanstveno izdajo njegovih pisem, do katere seveda še ni moglo priti, zato pa smo dobili za stoletnico smrti poljuden izbor njegovega dela v prevodu in kakršen je, je gotovo prav dostojen spomin velikemu človeku redkega, umerjenega duha in velikemu Prešernovemu prijatelju. Pirjevec je vanj uvrstil nekaj kratkih oznak iz slovstvene zgodovine, ki jo je poslal Čop Šafaříku — Filip Kalan za to ozadje ni vedel in je v Modri Ptici prisodil misli o Linhartovem Matičku papanu Šafaříku. Drugi del zavzemajo pisma, ki osvetljujejo tedanje slovstveno življenje, tretji pa Discacciamento, v katerem je razložil Čop svoje in svojih misli o vzgoji knjižnega jezika in sloga, pokazal na oblikovne dognanosti in novosti Prešernove pesmi in posegel v abecedno vojsko kot sodnik, ki je s svojim čutom za mero in okus, s svojim velikim znanjem in zanesljivo besedo, ki jo je imel tudi v jezikovnih zadevah, obsodil majhnost preosnov, ki so tiste dni povzročale takšno razburjanje. — Uvod je precej prijeten, pove mnogo zlasti o romantiki, a imel bi mnogo več hrbtenice, če bi že tu v tekoči obliki, pa četudi prav na kratko, razložil nekaj neobhodnosti, mesto da jih je nenazorno razdrobil v opombah. Ob Čopu se zavozla črkarska pravda, boj za svobodnejša načela Čbelice pa še Prešernovo življenje, stvari, ki bi jih imel človek rad razvojno malo bolj na dlani. Zlasti še, ker bi potem laže pristopil k pismom in odlomkom Pravde, ki je že tako potrebna neprestanih opomb. V uvodu govori n. pr., da je Čop branil Čbelico pred cenzuro, ne da bi omenil, da je to delal kot cenzor.

Lino Legiša.

Kronika

Vprašanje ljubljanske bolnišnice

Dejstvo, da naš največji zdravstveni zavod, ki vrši važno nalogo centralne bolnišnice za ves slovenski teritorij, ne ustreza več najosnovnejšim zahtevam moderne medicine in higijene, niti ne zdravstvenim potrebam ljudstva, to dejstvo nas je postavilo pred vprašanje, ki po svojem pomenu in značaju daleč presega obseg zgolj zdravniškega vprašanja.

Skrb za zdravje ljudstva je brez dvoma ena prvih in glavnih nalog vsakega kulturnega naroda, stanje njegovih zdravstvenih institucij pa tudi eno najodločilnejših meril njegove kulturne stopnje. Toda presoja kulture slovenskega naroda po stanju zdravstvenih zavodov bi bila popolnoma zgrešena in krivična, ker so vzroki katastrofalnih razmer v naših javnih bolnišnicah globlji in temelje drugod.

Ko so pred štiridesetimi leti postavili v Ljubljani sedanjo bolnico, so jo zgradili in opremili kot drugorazreden zdravstven zavod, namenjen zdravstvenim potrebam tedanje male Ljubljane in njene neposredne okolice. Le nekaj let kasneje pa je dobil Gradec, malo večje mesto kot Ljubljana, v svoji okolici ogromno, najmoderneje opremljeno kliniko. Razloge, da so postavili veliko kliniko ravno v Gradcu in ne v Ljubljani, moramo iskati v političnem položaju slovenskega naroda v Avstro-Ogrski monarhiji.

Interesi vladajočega nemštva so se levili, da se centralizira in koncentrira vse življenje, tako politično kot gospodarsko, v nemških rokah. Tem interesom ustrezajoče so organizirali ves državni in politični aparat.

Ohranili so fevdalno razbitost slovenskega teritorija na posamezne dežele ter nas gospodarsko tako pritisnili ob zid, da smo bili na milost in nemilost izročeni političnemu pritisku in gospodarskemu izžemanju Dunaja. Ljubljana, naravno središče slovenskega naroda, je životarila kot malo, brezpomembno provincijalno mesto. In iz prav istih razlogov, radi katerih je bila brezuspešna zahteva Slovencev po združenji Sloveniji, po narodni univerzi, po slovenskem jeziku v šolah in uradih, prav iz istih razlogov je bila postavljena v Gradcu klinika, v Ljubljani pa mala podeželska bolnišnica. Ne v Ljubljani, na Dunaju in v Gradcu so postavili prvovrstne bolnišnice, tam so gradili klinike, tja so morali Slovenci pošiljati svoje težko obolele bolnike, kakor je moral tudi slovenski študent študirati na tujih univerzah, kakor sta morala slovenski delavec in kmet v tujino, v Ameriko in v westfalske rudnike za kruhom, ki mu ga njegova domovina, izžeta in tlačena ni mogla dati, in kakor je moral politični zastopnik slovenskega naroda skoraj brezuspešno braniti pravice našega ljudstva v tujem parlamentu.

Z izidom svetovne vojne se je položaj bistveno izpremenil. Preko slovenskega teritorija so računi tujih imperializmov potegnili državne meje. Toda dasi je ostala skoraj tretjina Slovencev pod Avstrijo ali pa pripadla Italiji, je postala Ljubljana nesporno središče slovenskega naroda. Vse naše gospodarsko in kulturno ter deloma tudi politično življenje se je pričelo koncentrirati v svojem naravnem centru, v Ljubljani.

Kakšen vpliv so imele nove prilike na našo zdravstveno organizacijo? Tu ne moremo zaznamenovati prav nikakega zboljšanja; nasprotno, danes moramo ugotoviti le to, da so naše zdravstvene institucije v razsulu, da ne morejo več zadostiti najnujnejšim potrebam ljudstva. Zakaj?

Meja nam je zaprla pot na graško in dunajsko kliniko. S tem se je na mah podrta umetna, nenaravna organizacija našega zdravstva, ki je bila preje prisilno usmerjena proti severu. Sistem naših zdravstvenih zavodov, ki so bili zgrajeni le kot manjše podeželske bolnišnice in jih je nujno dopolnjevala graška klinika, ves ta sistem je postal brez svojega organskega vrha, brez klinike.

Pričakovati bi bilo, da bi z isto doslednostjo, kot smo se borili in si tudi priborili v Ljubljani univerzo, da bi z isto doslednostjo morali skrbeti tudi za to, da dobimo čimpreje v Ljubljani popolno kliniko. Ustanovila se je sicer medicinska fakulteta, ki naj bi ostala začasno, dokler se ne zgradi neobhodno potrebna klinika, nepopolna. Toda začasno je postalo trajno. In medtem, ko so v Zagrebu in Beogradu z veliko vnemo in naglico, s težkimi milijoni postavljali eno klinično zgradbo za drugo, je ostala Ljubljana brez klinike, njena javna bolnišnica pa skoro neizpremenjena, skoraj prav tako opremljena, kot je bila ob svojem začetku. Doživeli smo celo ta čudež, da je letna frekvenca bolnikov preseгла več kot za polovico maksimalno dopustno kapaciteto naše bolnišnice. Kajti zgodilo se je, kar se je moralo

zgoditi. Sprva so se slovenski bolniki posluževali zagrebške klinike. Ali ta je začela kmalu, radi svoje prenapoljenosti, odklanjati bolnike iz Slovenije. In popolnoma naravno, da so bolniki, ki so prej polnili dunajsko in graško kliniko in kasneje zagrebško, pričeli prihajati v Ljubljano. S tem sta se naloga in pomen ljubljanske splošne bolnišnice bistveno izpremenila: iz največje slovenske bolnišnice je postala centralna bolnišnica za ves slovenski teritorij, ki je, pod silo razmer, morala vršiti v neki meri tudi klinične posle. Ni dvoma, da je to eden glavnih, čeprav ne edini vrok težkih razmer v njej in nedvomno je, da bo pri nas sanirano naše zdravstveno vprašanje le tedaj in šele tedaj, ko bo stala nova moderna bolnišnica, ki bo opremljena in zgrajena tako, da bo lahko služila tudi kliničnim namenom. Le popolna klinika v Ljubljani, bi ustrezala v polni meri zdravstvenim potrebam slovenskega ljudstva kakor tudi znanstvenim zahtevam in potrebam slovenske univerze.

Človek se upravičeno vpraša, kako je bilo mogoče, da se je toliko važno vprašanje, kakor je vprašanje našega zdravstva, tako brezskrbno zanemarilo? Zakaj niso Slovenci že leta 1918 zahtevali in se borili za zgradbo klinike v Ljubljani? Ali pa vsaj takrat, ko je zagrebška klinika začela odklanjati naše bolnike? Zakaj je ne zahtevamo niti sedaj? Zakaj hočemo danes sanirati razmere v ljubljanski splošni bolnišnici s par cenenimi nadzidki ali prizidki, z adaptacijo starih kasarn? Brez dvoma moramo pripisati vzroke tega frapantnega dejstva brezbržnosti in dezinteresiranosti slovenske javnosti do naših najvitalnejših vprašanj. Brezbržnost in molk, ki temeljita na popolni politični nezrelosti, katera je povzročila ne samo, da so naše bolnice take, kakršne so, ampak tudi, da nimamo še sedaj popolne slovenske univerze in akademije znanosti, da je naše narodno gledališče stalno v finančni krizi, da so naše ceste postale dezolatne in naše reke ostale neregulirane, da nimamo še zveze Slovenije z morjem in da nimamo še politične stranke, ki bi resnično in brezpogojno zastopala interese našega ljudstva.

Pod tem vidikom prestane biti vprašanje ljubljanske bolnišnice samo ozko strokovno vprašanje, ki zadeva zdravniške kroge. Ni dvoma, da je rešitev tega kakor tudi ostalih vprašanj odvisna le od nas samih, od naše politične zrelosti.

Ravnihar Evgenij.

Razočaranje

Zakon o občinah z dne 14. marca 1953 je delo poslancev in senatorjev, ki jih je dala izvoliti Jugoslovenska nacionalna stranka kot edino mogoči politični instrument politike „narodnega in državnega edinstva“. Ta zakon vsebuje resnično zvite in do kraja dosledne predpise, s katerimi smo doživeli današnjo vaško občino kot krajevno pisarno okrajnih glavarstev, banske uprave, davkarije in vojnega okrožja. Današnja občina namreč ni čisto nič drugega in izvoljeni organi občin so navadna parada.

Unitaristom se je posrečilo razširiti iz predvojne Srbije na ozemlje vse države več ustanov in vodil. Eno izmed vodil, in sicer prav glavnih, je to, da se izdelujejo zakoni za stranko, ki ima vlado v rokah, in zoper nasprotnika te stranke. Temu vodilu ustreza tudi vsa praksa po dotičnem zakonu. Tak zakon je tudi zakon o občinah. JNS je z njim leta 1953. temeljito zmagala, ne da bi imela vsaj nekaj poštenih tisočink ljudstva za seboj; zasedla je pretežno večino slovenskih občin in ugotovila v „Jutru“, da je s temi volitvami konsolidirala narod. Kjerkoli pa je celo ta zakon odrekel in JNS pri volitvah ni dosegla večine, je